

Európai nevelés(ek)/oktatás(ok)?

Beszámoló a Károlyi-család nemzetközi neveléstudományi konferenciájáról

2022. március 25–26-án Fehérvárcastrgon a Károlyi-kastélyban rendezték meg a Károlyi József Alapítvány által szervezett nemzetközi neveléstudományi konferenciát. A konferencia több éves múltra tekint vissza – más és más tudományterületekre helyezve a fókuszot –, egyike azon kulturális, tudományos programoknak, amelyeknek a kastély – felújítása óta – évente otthont ad.

Szöveg: **Tóth Judit**

A nemzetközi konferenciát – ahol szinkrontolmácsoknak köszönhetően angol, magyar, német és francia nyelvű előadásokat hallgathattunk közel 10 országotól – a Károlyi-házaspár, *Károlyi György* és *Károlyi Angelica* beszéde nyitotta meg, kiemelve a téma mindenkori aktualitását, és örülve a személyes találkozásnak.

A konferencia első előadója, *Louis Marmoz* előadásában azt foglalta össze, hogy az oktatáskutatásnak manapság milyen problémás területei vannak az időgazdálkodás aspektusában, valamint az idő mint társadalmi konstrukció néhány értelmezését is bemutatta. Előadásában kifejtette, hogy az oktatáskutatók hasznosak akarnak lenni, kutatási eredményeikkel a társadalmat pozitívan kívánják befolyásolni, viszont az oktatáskutatásban léteznek előre meghatározott elvárások is, amelyek sokszor nem állnak összhangban az oktatás támasztotta igényekkel. A projektalapú finanszírozási rendszerben a politikai érdekeknek, valamint egyéb igényeknek való alárendelődés zajlik. Kevés tér marad az igazán hasznos témáknak, a kutatók kiteljesedésének. Összességében az oktatáskutatásban időhiány jelentkezik. Úgy gondolja, kellene egy híd az oktatás különböző szintjei között az együttműködés, finomhangolás elérésére, de a kutatóknak kollektíven kellene fellépni a változás érdekében.

Livia Kadei számos Marmoz által is felvetett problémát megfogalmazott, továbbá az oktatáskutatás trendjeiről, vizsgálendő témaköreiről is beszámolt.

Karikó Sándor *A háború hatása a nevelésre címmel* tartotta meg előadását. A téma aktualitása ellenére előre elmondta, hogy az ukrán–oros háború kitörése előtt készítette anyagát, így általánosságban fog beszélni erről a témáról. Az előadásban nagy hatású gondolkodók, filozófusok, művészek munkái alapján elemezte ezt a kérdéskört. A háború fogalmának filozófiai–szépirodalmi értelmezése után a háborúk kitörésére tért át, a földszerzés lehetőségében látva a háborúk kirobbanásának legfőbb okát.

Érdekes ellentmondást eredményezett a különböző országok kutatói számára a Karikó-féle oktatás és nevelés

fogalmának relációja, miszerint a nevelés a teljes egész, amiben az oktatás egy kisebb halmaz. Az oktatás során a szellem kimunkálása, a nevelés összetettebb, ebben a nevelést egy *Füst Milán*-naplórészlet alapján a jóra való törekvésként értelmezte. Ezután áttért a háború értelmezésének koronkénti változására: a török korban még dicső tett volt, hazafias lelkesedéssel fogadott győnyörűséges küzdelem képében, míg az újkortól kezdve az élet értéke mindent felülír. Karikó a háború és nevelés témakörét *Imre Sándor* neveléstörténeti munkásságán keresztül kapcsolta össze, aki kutatta a két jelenség kapcsolatát, ellentétes jellegét. Az előadó szerint a háborús nevelés paradoxona alapján a háborút és a békét együtt kell tanítani, mert a két jelenségnek csak együtt van értelme.

Szintén a művészetet hívta segítségül *Dominique Groux* is, aki a nevelés kérdését az irodalom oldaláról közelítette meg 20. századi regények elemzésével. Előadásában többek között olyan munkák iskolaképét, nevelésértelmezését mutatta be, mint Salinger *Zabhegyezője*, vagy Fred Uhlman *Megtalált barát* című regénye. Az előadónő szerint az oktatásnak arra kell a jövő nemzedékét megtanítania, hogy hogyan kell a világra nyitottan tekinteni, kritikusan gondolkodni, kíváncsinnak lenni, a társadalom hasznos tagjának lenni.

Reinhold Mokrosch a vallásközi oktatás megteremtésének feltételeiről, előnyeiről tartott előadásában bemutatta az általa azonosított három formát/lépést. Első lépésként a különböző vallásokkal kapcsolatban felvilágosításra lenne szükség, hogy a mindennapi életben az általános sztereotípiák – például az iszlám vallással kapcsolatos általános ellenszenv – aránya csökkenjen. Második lépésként a diákok már nemcsak általános információkat kapnának a különböző vallásokkal kapcsolatban, hanem megismerkednének azzal, hogy a zsidók, keresztények, buddhisták és más vallásúak hogyan élik meg és gyakorolják vallásukat. A harmadik, egyben legmagasabb szintje a vallásközi oktatásnak egy gyakorlatorientált módon történő együttműködés lenne vallási hovatartozástól függetlenül, akár nagyobb térségek (városok, országok) között. Véleménye

szerint a vallási nevelés célja, hogy toleranciát, egymás elfogadását, tiszteletét alakítsa ki a diákokban. Az előadó úgy gondolja, hogy így mindenki a „vallásszabadság” értékével nő fel, helyén tudja kezelni a vallásokat, emiatt jobban összetartanak. Abban bízunk, ez segítene hozzájárulni az európai összetartozáshoz.

Szintén a vallásos nevelés/oktatás témaköréhez kapcsolódott *Laure Tisseyre* előadása is, aki a belga oktatási rendszer sajátosságait mutatta be, valamint egy általános képet adott az európai vallásoktatás helyzetéről, annak funkciójáról, a szekularizált világ vallásoktatásának folyamatairól, mint például a vallási tantárgyak általánosabbá válása. Belgiumban hibrid rendszer áll fenn, ahol egyszerre több vallást is megismernek a gyerekek, emellett erkölcstan és filozófia is teret kap az iskolában. Az egyházi iskolákban a vallásokról részben az állampolgári ismeretek tárgyán belül tanulnak, egyben sajátos értelemzést adva az állampolgárságnak. Az előadó mindenesetre leszögezte, a vallásitanítással, valamint az állampolgári neveléssel kapcsolatban sajátos belga értelmezések léteznek, amelyek ma is viták alapját képezik.

Az állampolgári neveléshez kapcsolódóan *dr. Kaposi József* hazai történelemtanítás és demokráciára nevelés kérdéseivel kapcsolatosan adott átfogó ismertetést. Szerinte a magyar történelemtanítás jelenlegi helyzetét tekintve a különböző idősíkok egymásba csúsztása tapasztalható, modern és kevésbé modern elemek is szerepelnek benne. Emellett a történelem értelmezése is átalakult, komplexebb lett, új témák jelentek meg. Előadásában kitért arra, hogy oktatáskutatóként kevesebb információval rendelkezünk a diákok történelemtudásáról, a pedagógusok tanulási-tanítási gyakorlatáról. Ellenben sokat tudunk a 21. század elvárásairól, például a 4C modellről vagy a történelmi műveltségről, és a magyar történelemdidaktika kellő figyelmet fordít a nemzetközi koncepciók, sémák, stratégiák tanulmányozására is. Ismertette továbbá egy demokráciára nevelésre vonatkozó felmérés legfontosabb tanulságait, amelyben a diákok általános közömbösséget, passzivitást, tájékozatlanságot mutattak a közügyekkel szemben. Az előadó szerint számtalan reform és perspektívaváltás szükséges az oktatás, a történelemtanítás és a demokráciára nevelés tekintetében, amelyben a szakmai együttműködés és az autonómia, valamint a nemzetközi gyakorlatok itthoni elterjesztése meghatározó jelentőségű lehet.

Általános áttekintést kaphattunk a finn, a dán, a görög és a japán oktatási rendszerek működéséről. *Anneli Temmes* szerint a finn oktatási rendszer erősen gyakorlatorientált, ahol az oktatás fejlesztésének stratégiai jelentősége van. Beszélt a közelmúlt kihívásairól, eseményeiről is, kiemelve, hogy bár a finnek élen járnak az oktatásban, fejlődésük kulcsa a folyamatos fejlesztésben, a hibákból való tanulásból áll. A dán előadó, *Lars Quvortrup* a kötelező dán iskoláztatás/iskolázottság kérdéskörét mutatta be, ismertette ennek történelmi hátterét, az iskoláztatás és az iskolázottság közötti különbségeket. Míg a görög oktatási rendszer viszonylatában – *Eleftheria Siapanidou* előadásában – annak alapvető jellemzőit, a legfontosabb kihívásokat ismerhettük meg, *Hidasi Judit* a japán oktatási

rendszer utolsó évtizedeinek legnagyobb változásait, trendjeit, jellemzőit tárta a hallgatóság elé. Az utóbbi évtizedekben számtalan gazdasági, társadalmi, oktatási válság jelentkezett – példának okáért kiemelendő az öregedő társadalom vagy az erkölcsi romlás, a japán kultúra sajátosságai – a magas munkateher, a tanulás, a szegényes társadalmi érintkezés –, emiatt a diákok túlterheltek, kilátástalanok, valamint kommunikációs képességük is gyengébb. Az utóbbi években megjelent a deviáns fiatalok egy új, nagy létszámú rétege, akik többek között megtagadják az iskolába járást, vagy „kivonulnak” a társadalomból. Emellett a japán tanulási modell már lemarad nemzetközi összehasonlításban, mivel tanulási modelljét tekintve utánzás-, megfigyelés- és magolásalapú; a világ változásait, mint például a nemzetköziesedést, a japán rendszer nem követte. Az előadó szerint a problémák legaggasztóbb része, hogy nem foglalkoznak velük, nem beszélnek róluk, mert szégyellik, ez azonban még komolyabb válságot fog előidézni a szigetországban.

Rubovszky Rita előadásában az amerikanizálódott világ, a keresztény nevelés/oktatás és az alternatív iskolák, illetve a közoktatás viszonyrendszeréről tartott előadást. Előadása alapján az iskoláknak vissza kellene térniük ahhoz a keresztény elgondoláshoz, hogy a gyerekekre nem mint a piac szereplőire kell tekinteni, hanem az alapvető keresztény értékekre alapozva a személyiségfejlesztést kell előtérbe helyezni. Azonban rengeteg nehézség akadályozza ezt, például az iskolák funkciójának pontos kijelölése vagy a műveltségismény átalakulása. Véleménye szerint szerkezeti változás, tartalmi szabályozás átalakítása kellene, hogy megvalósuljon, hogy az alternatív iskolákba való beiratkozás alapját ne a közoktatás gyengeségei adják.

Nagyon aktuális volt *Könczey Réka* előadása is, aki a környezetvédelem és a nevelés kapcsolatáról beszélt, kitérve az ökológiai motívumokra, a környezeti/globális nevelés fontosságára, a környezeti nevelés történetére, valamint a hazai tantervi szabályozásban a fenntarthatóságra vonatkozó szabályozásokra. Mindezeket nemzetközi példákkal gazdagítva, szemléltetésül megemlítve a Zöld Kurzust.

Kálmán Anikó és *Kattein-Pornói Rita* ezt követően a 130 éves Magyar Pedagógiai Társaság múltját és jelenét mutatták be.

A konferencia záró szekciója a zenepedagógia témaköréhez kapcsolódott. *Nemes László Norbert* humanisztikus nézőpontból elemezte *Kodály Zoltán* zenei nevelési koncepcióját, míg *Leonore Donat* az osztrák zenei nevelésről adott elő. Mindketten kiemelték a zenei nevelés számtalan pozitív hatását.

A konferencia összetett képet adott a neveléstudomány, valamint az oktatáskutatás problémáiról, trendjeiről, aktuális helyzetéről. A változatos témák ellenére a legtöbb előadásnak azonos volt az üzenete: az oktatás akkor tudja igazán betölteni funkcióját, ha a diákokat személyre szabottan tanítva, kritikusan gondolkodó, kreatív, toleráns személyekké, a társadalom aktív cselekvőivé nevelhetjük.